

Fiske i grumligt vatten

Finlands president hr Urho Kekkonen är en man med starka nerver. Först anordnade han i djupaste hemlighet ett sammanträffande med regeringschefen Kosygin, ett möte som undanhölls inte bara allmänheten utan enligt bestämda uppgifter i det längsta även Finlands statsminister och helt och hållet landets utrikesminister. Sedan gav han efter mötet en presskonferens, där han meddelade, dels att han blivit övertygad om att ledningen i Moskva varit enig om sina åtgärder mot Tjeckoslovakien, dels att han funnit att Sovjetunionens politik går ut på fred och vänskapliga förbindelser inte bara med Finland utan med alla folk.

Hr Kekkonen har alltså själv blivit övertygad om den ryska enigheten beträffande Tjeckoslovakien — enighet om att landet skulle militärt underkivas, enighet om att de tjeckiska ledarna skulle gripas av rysk säkerhetspolis och föras till Moskva för att där fysiskt och psykiskt misshandlas. Men hr Kekkonen kan ej övertyga andra. Det förefaller strida mot mänskligt förnuft och tron på någon mänsklig värdighet att föreställa sig att samtliga de ledande i Kreml varit eniga. Hr Kosygin själv tillbringade ju någon vecka i Karlsbad för att söka tala tjeckerna tillrätta och för att åstadkomma en kompromiss mellan hrr Novotny och Dubcek, mellan stalinismen och den nya tiden. Skulle han verkligen av fullt hjärta ha gått med på att tvisten löstes med hjälp av stridsvagnar? Det står i varje fall i mot-

sats mot allt vad man hör om honom. Skulle å andra sidan militären, som otåligt tyckte sig se Warszawapakten försvagas, ha gått med på att låta krisen förlöpa i osäkerhetens tecken utan att vilja göra en maktdemonstration? Det är högst osannolikt. En hård strid måste ha stått mellan olika ledare och fraktioner i Moskva innan man fattade det för Sovjetunionens anseende förödande beslutet att Tjeckoslovakien skulle betvingas med våld, om så krävdes.

Lika litet blir man övertygad om existensen av den sovjetiska viljan till fred och vänskap, sedan man sett hur denna vilja tagit sig uttryck alltsedan masken kastades i augusti. Vad som innan dess hänt var, att kommunistpartiet i Sovjetunionen och Röda armén var för sig såg sina positioner hotade. Röda armén dominerar Warszawapakten. Inom denna hade Rumänien redan i viss utsträckning brutit sig loss, något som med hänsyn till landets belägenhet och relativt ringa militära betydelse kunde bäras, visserligen med irritation. Tjeckerna hade länge betraktats som paktens säkraste medlemmar. Bland dem hade Röda armén inte ens behövt ha trupper stationerade, något som t. ex. är helt nödvändigt i Östtyskland, som sedan 1945 är militärt besatt, och i Polen, där man i alla fall anser sig behöva skydda vissa kommunikationslinjer. Att den nya andan i Tjeckoslovakien medförde tendenser att vilja frigöra landet från paktens tvång var oacceptabelt. Röda armén tvekade ej att

tillgripa militära medel för att återställa av Moskva önskad ordning. Politikerna, eller en del av dem, fick ge med sig.

Det bör observeras, att i detta läge fanns förutsättningar för att samtidigt göra upp med Rumänien. Sedan man genom övervåldet mot Tjeckoslovakien inför hela världen förstört bilden av sig själv som fredens förespråkare, kunde ett ingrepp mot ytterligare ett annat land icke spela större roll. Att ett överfall på Rumänien planlades förefaller otvivelaktigt. Men en lugnare politisk ledning i Kreml tycks ha fått övertaget.

För det ryska kommunistpartiet låg förhållandena annorlunda till. Att något yttre hot mot Sovjetunionen och dess försvarssystem ej föreligger vet varje förnuftig människa. I varje fall kommer ett sådant hot i dag ej från väster. Partiet kände sig hotat inifrån. Ingen har undgått att lägga märke till med vilken knappast dold entusiasm ungdomar, särskilt universitetsungdom, i Polen och Östtyskland följde frigörelseprocessen i Tjeckoslovakien. Hrr Gomulka och Ulbricht åtog sig att hejda utvecklingen, men skulle de ha lyckats? I Moskva måste man ha insett, med full rätt, att en frigörelse i satellitländerna måste få återverkningar i Sovjetunionen. Reaktionen mot detta perspektiv framgår av de avskyvärda, för all västerländsk rättskänsla stötande domarna i Moskva i oktober i år mot den unge Litvinov och andra. Fem års förvisning till Sibirien för protester mot

våldet i Tjeckoslovakien, fastän formellt för »störande av ordningen på Röda torget»: en sådan manifestation för fred och vänskap bör ej glömmas.

Den samtidigt framdirigerade vilda propagandan mot imperialismen och särskilt mot Västtyskland är naturligtvis ur kommunistisk synpunkt berättigad. Det måste vara både stötande och förvirrande att finna, att den unga generationen, född under och efter segeråren då nazismen slogs ned, ej är helt indoktrinerad, att den är mottaglig för något som kallas frihet, att den är emot konformiteten, att den — hädiska tanke! — är emot auktoriteten. Ett kommunistparti kan ej acceptera konkurrens. En sådan strider icke bara mot dess ställning inom en stat, som det behärskar. Viktigare är, att den ifrågasätter partiets rätt att uppträda som bärare och förkunnare av den ena och saliggörande sanningen, alltså partiets ideologiska grundvalar. Propagandstormen borde ej förvirra någon. Bakom detta uppvirvlade moln av hotelser och fördömanden gömmer sig osäkerhet och fruktan.

Men hotelserna skall ej underskattas. Hur desperat den, till sist samfällt ansvariga, ledningen i Moskva kan bli, visade överfallet på Tjeckoslovakien. I en annan situation och vid en annan gräns kan felbedömningarna bli desamma men resultatet förfärande. Tilliten till den sovjetiska ledningens omdöme har blivit skakad. Att Sovjetunionen vill fred skall ej förnekas, men fred på egna

villkor, i sista instans en fred framtvungad med våld. Det skall icke döljas att resultaten av hr Kekkonens fiskafänge motsågs under en dag av dyster och osäker väntan.

Ur hr Kekkonens mun fick man lugnande besked. Finlands önskan om samförstånd med sin stora granne har betygats vara oförändrad, något som ingen betvivlat eller önskat annorlunda.

Om detta ytterligare blivit understruket, har det dramatiska sammanträffandet haft någon mening. Men det har också antytts, att samtalen med hr Kosygin haft betydelse för hela Norden. Hr Kekkonens maktfullkomlighet när det gäller Finlands utrikespolitik är känd. Den är hans lands ensak. Men han har intet mandat att tala för Norden.

BORGERLIG SAMVERKAN

Den engelske politikern Arthur J. Balfour, som själv var känslig för liberala tänkesätt och vid olika tillfällen samarbetade med liberala fraktioner, skrev en gång ett pessimistiskt ord om "this slippery whig, whom it is so difficult to differ from, and so impossible to act with". Det skall snart visa sig, om svensk höger och svensk liberalism kunna samverka i sina strävanden att befästa det borgerliga samhället. Kan icke ett sådant samarbete komma till stånd, då minskas förvisso möjligheterna att upprätthålla ett samhälle, som väsentligen skapats genom konservativa och liberala krafter och som de båda meningsriktningarna ha ett gemensamt intresse att konservera och liberalisera.

Svensk Tidskrift 1938